

ITÄ-20 Heiskanen Joonas(UM),
Mourujärvi Minna-Mari(UM)

18.06.2022

JULKINEN

Asia

Komission lausunto Moldovan EU-jäsenyyshakemuksesta

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio julkaisi 17.6.2022 lausuntonsa Moldovan 3.3.2022 jättämästä EU-jäsenyyshakemuksesta. Komissio suosittelee EU-jäsenyysspektiivin ja ehdokasmaa-aseman myöntämistä Moldovalle ja esittää toimia, jotka se odottaa Moldovan toimeenpanevan.

Eurooppa-neuvoston 23.-24.6. kokouksen on määrä keskustella Moldovan EU-jäsenyyshakemuksesta komission lausunnon pohjalta ja hyväksyä aiheesta päätelmät. Tämän jälkeen EU:n neuvosto käsittelee asiaa.

Suomen kanta

Suomi tuomitsee jyrkästi Venäjän hyökkäyssodan Ukrainassa, jolla on ollut myös välittömiä vaikutuksia Moldovaan. Suomi tukee Moldovan itsenäisyyttä, suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta.

Suomi pitää tärkeänä myönteisen viestin lähettämistä Moldovalle: Suomi tukee Moldovan EU-lähentymistä ja uudistuksia korostaen samalla laajentumispolitiikan kriteerien noudattamista, ehdollisuutta ja uudistuksissa etenemistä.

Suomi pitää komission lausunnon arvioita ja esitettyjä toimia perusteltuina. Suomi suhtautuu myönteisesti komission suositukseen myöntää Moldovalle EU-jäsenyysspektiivi ja ehdokasmaa-asema. Suomi tukee komission näkemystä, jonka mukaan Moldovan tulee kiinnittää erityistä huomiota oikeusvaltiotekijöiden, hyvän hallinnon ja korruption vastaisten toimien vahvistamiseen. Suomi korostaa EU:n yhtenäisyyden merkitystä myös keskustelussa EU-jäsenyyshakemuksiin vastaamisesta.

Suomi jakaa komission näkemyksen, jonka mukaan uskottava laajentumispolitiikka on geostrateginen investointi koko Euroopan rauhaan, vakauteen, turvallisuuteen ja talouskasvuun. Laajentumispolitiikan tulee jatkossakin perustua tiukalle ehdollisuudelle ja asetettujen jäsenyysspektiivien täysimääräiselle täyttämiseksi. Kukin jäsenyysspektiivissä oleva maa etenee omien ansioidensa mukaan ja laajentumisen tahdin

määrittää asetettujen ehtojen täyttäminen. Kattavat ja johdonmukaiset oikeusvaltiosektorin uudistukset ovat laajentumispolitiikan ytimessä.

Pääasiallinen sisältö

Moldovan presidentti, parlamentin puhemies ja pääministeri allekirjoittivat Moldovan EU-jäsenyyshakemuksen 3.3.2022. Jäsenyyshakemus jätettiin tilanteessa, jossa vain viikkoa aikaisemmin Venäjä oli käynnistänyt sotilaallisen hyökkäyksen Ukrainaa vastaan. Ukraina jätti oman EU-jäsenyyshakemuksensa 28.2. ja kaksi muuta assosiaatiosopimusmaata, Moldova ja Georgia, jättivät omat hakemuksensa muutamaa päivää myöhemmin. 7.3. neuvosto pyysi komissiota antamaan lausuntonsa kolmesta uudesta jäsenhakemuksesta.

Laajentumisesta vastaava komissaari Varhelyi luovutti Moldovalle kyselylomakkeen, jonka Moldova palautti täytettynä 22.4. EU:n edustajalle Moldovassa. Toisen osan kyselylomakkeesta Moldova palautti 13.5. Nämä vastaukset ja aikaisemmat arviot assosiaatiosopimuksen ja laajan kauppasopimuksen toimeenpanosta ovat luoneet pohjan komission laatimalle lausunnolle.

Komissio antoi 17.6. lausuntonsa Moldovan EU-jäsenyyshakemuksesta. Komissio suosittelee myöntämään Moldovalle EU-jäsenyysspektiivin ja ehdokasmaa-aseman, ymmärtäen, että seuraavat askeleet toteutuvat:

1. Äskettäin käynnistetty oikeusjärjestelmän laaja-alainen uudistus ulotetaan kaikkiin oikeus- ja syyttäjälaitoksen osiin, siten että niiden läpinäkyvyys, rehellisyys ja vastuullisuus turvataan. Lisäksi niiden käytössä olevat varat selvitetään ja korkeimman virkavaltaneuvoston (Supreme Council Magistracy) kaikki avoimena olevat tehtävät täytetään.
2. Kaikki Venetsian ETYJ/ODIHR:n, Euroopan neuvoston ja Venetsian toimikunnan osoittamat puutteet tulee korjata.
3. Näyttää tuloksia korruptionvastaisesta taistelusta kaikilla tasoilla tekemällä päättäväisiä toimia tutkintojen käynnistämisestä ja osoittamalla tuloksia sekä syytteiden nostamisesta että tuomioista.
4. Toimeenpanna "de-oligarkisointia" koskeva sitoumus poistamalla oligarkkien vaikutusmahdollisuudet politiikkaan, talouselämään ja yhteiskunnallisiin asioihin.
5. Vahvistaa taistelua järjestäytyneitä rikollisuutta vastaan. Tässä tulisi lisätä yhteistyötä alueellisten, EU-, ja kansainvälisten kumppaneiden kanssa paremman koordinaation saavuttamiseksi. Lisäksi tulisi säätää lakipaketti koskien rikollisten varojen takaisinperintää ja talousrikosten torjuntaa ja rahanpesua koskien, FATF-standardeja noudatellen.
6. Lisätä kapasiteettia uudistusten toimeenpanon varmistamiseksi ja mahdollistaa laadukkaat julkiset palvelut esim. parantamalla julkishallinnon uudistuksen toimeenpanoa.
7. Saattaa loppuun julkisen taloushallinnon uudistus ja parantaa julkisia hankintoja kaikilla hallinnon tasoilla.
8. Lisätä kansalaisyhteiskunnan osallistumista päätöksentekoprosesseissa kaikilla hallinnon tasoilla.
9. Vahvistaa ihmisoikeuksien toteutumista, erityisesti haavoittuvimpien ryhmien. Lisäksi tulee lisätä sukupuolten tasa-arvoisuutta ja taistella naisten kohtaamaa väkivaltaa vastaan.

Komissio aikoo seurata Moldovan edistymistä näissä askelissa ja raportoida niistä erillisessä arviointiraportissa vuoden 2022 loppuun mennessä.

Komissio toteaa lausunnossaan Moldovan olevan parlamentaarinen demokratia, joka on ulkoisista kriiseistä huolimatta aloittanut tärkeiden uudistusten toimeenpanon. Tahto uudistuksiin on tullut esiin myös äänestäjäkunnalta, sillä vuoden 2020 presidentinvaaleissa ja vuoden 2021 parlamenttivaaleissa valtaan on äänestetty Eurooppa-myönteisiä toimijoita.

Poliittisesta näkökulmasta Moldovan oikeudellinen ja perustuslaillinen viitekehys vastaa pitkälti eurooppalaisia ja kansanvälisiä standardeja. Julkishallinnon alalla on tehty uudistuksia ja pyritty parantamaan koordinaatiota. Tulevaisuudessa on tärkeää varmistaa institutionaalinen ja hallinnollinen kapasiteetti uuden lainsäädännön valmisteluun ja toimeenpanoon.

Vuoden 2014 pankkikavalluksen jälkeen, Moldova on saavuttanut merkittäviä askeleita oikeusjärjestelmän uudistamisessa ja korruptiontorjunnassa. Oikeusjärjestelmän osalta Moldovassa on toteutettu perustuslain uudistus koskien oikeusalan toimintaa, mutta työtä on edelleen jäljellä läpinäkyvyyden, rehellisyyden ja vastuullisuuden osalta. Korruptiontorjuntaan Moldovassa liittyy edelleen vakavia huolia, vaikka korruptiontorjuntaan erikoistuneita instituutioita on olemassa. Moldovassa on tapahtunut huomattavaa parannusta medianvapaudessa, vaikka mediaomistus on edelleen hyvin keskittynyttä ja läpinäkymätöntä.

Taloudellisten kriteerien osalta komissio toteaa Moldovan harjoittaneen järkevää rahapolitiikkaa, joka on vahvistanut taloussektoria ja parantanut liiketoimintaympäristöä. Moldovan tulee jatkossa kiinnittää enemmän huomiota tehokkuuden parantamiseen, ulkomaisten investointien houkuttelemiseen, hyödyntää paremmin yksityisiä ja julkisia investointeja strategisen infrastruktuurin parantamiseksi, koulutukseen ja innovaatiotoimintaan. Toimivan markkinatalouden parantamiseksi Moldovan tulisi myös vähentää korruption määrää, edetä oikeusalan uudistuksessa, toimeenpanna omistajaoikeuksia ja panostaa edelleen liiketoimintaympäristön parantamiseen.

Energiaturvallisuus on Moldovassa keskeinen kysymys, sillä maa on hyvin riippuvainen Venäjältä ja Transnistrian kautta saatavasta energiasta. Lisäksi Moldovan tulisi kiinnittää huomiota maan työmarkkinoiden monipuolistamiseen ja vähentää osaavan työvoiman aivovuotoa parantaakseen maan kilpailukykyä ja taloudellista kasvupotentiaalia.

Moldova on toimeenpannut assosiaatiosopimusta (AA) ja laaja-alaista vapaakauppasopimusta (DCFTA) vuodesta 2016 lähtien. Komissio toteaa näihin sopimuksiin sisältyvän merkittävä määrä EU:n yhteistä lainsäädäntöä ja siten voidaan arvioida Moldovan askeleittain yhtyneen tyydyttävällä tasolla EU:n lainsäädäntöön. Komissio katsoo tämän muodostavan vahvan pohjan jatkotyölle.

Kun maa on jättänyt EU-jäsenyyshakemuksen, EU:n neuvoston tulee yksimielisesti päättää, pyytääkö se komissiota laatimaan hakemuksesta lausunnon (ns. avis). Komission lausunnon valmistuttua neuvosto päättää yksimielisesti siitä, voidaanko ehdokasmaan (ns. kandidaattimaan tai hakijamaan) asema myöntää. Ehdokasmaa-asema ei vielä tarkoita jäsenyysneuvotteluiden avaamista, vaan siitä tulee päättää erikseen yksimielisyyttä noudattaen.

Ehdokasmaa-aseman myöntäminen Moldovalle olisi ennen kaikkea poliittinen viesti. Moldova muuttuisi naapuruuspolitiikan maasta laajentumispolitiikan alaiseksi maaksi eli sen poliittinen asema suhteessa Euroopan unioniin muuttuisi olennaisesti erilaiseksi. Ehdokasmaa-aseman myöntäminen tarkoittaisi, että Moldova tulisi EU:n jäsenyyttä

edeltävän strategian (*pre-accession strategy*) piiriin. Strategian keskeisimpiä elementtejä ovat poliittinen dialogi, komission suorittama monitorointi, pääsy liittymistä edeltävän rahoitustuen piiriin, EU:n ja ehdokasmaan kahdenväliset sopimukset ja ehdokasmaan osallistuminen joidenkin unionin ohjelmien ja virastojen toimintaan.

Ehdokasmaa-aseman myötä komissio alkaisi arvioida Moldovaa tulevan jäsenyyden näkökulmasta ja laatisi vuosittain laajentumispaketin yhteyteen Moldovaa koskevan edistymisraportin. EU:n ja Moldovan vuoropuhelua käytäisiin vahvasti jäsenyyssprosessin näkökulmasta.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEU§49:

Jokainen Euroopan valtio, joka kunnioittaa 2 artiklassa tarkoitettuja arvoja ja sitoutuu edistämään niitä, voi hakea unionin jäsenyyttä. Hakemuksesta ilmoitetaan Euroopan parlamentille ja kansallisille parlamenteille. Hakijavaltio osoittaa hakemuksensa neuvostolle, joka tekee ratkaisunsa yksimielisesti kuultuaan komissiota ja saatuaan Euroopan parlamentin kaikkien jäsentensä enemmistöllä antaman hyväksynnän. Eurooppa-neuvoston hyväksymät unioniin liittymistä koskevat vaatimukset otetaan huomioon.

Liittymisehdoista ja liittymisen edellyttämistä mukautuksista niihin sopimukseen, joihin unioni perustuu, määrätään jäsenvaltioiden ja jäsenyyttä hakevan valtion välisellä sopimuksella. Sopimusvaltiot ratifioivat sopimuksen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

Päätöksentekomenettely: neuvoston ratkaisu yksimielisyydellä

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 22.6.2022

Eduskuntakäsittely

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset

Komission esittämän Moldovan ehdokasmaa-aseman myötä Ukrainalle avautuisi mahdollisuus päästä jäsenyyttä edeltävän strategian mukaisen rahoitustuen piiriin.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

Komission lausunto 17.6.2022 COM (2022) 406 Moldovan EU-jäsenyyshakemuksesta

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Minna-Mari Mourujärvi, UM/ITÄ-20, puh. 02953 50615 minna-mari.mourujarvi@formin.fi
Markku Lampinen, UM/EUR-40, puh. 2953 50164; markku.lampinen@formin.fi
Marko Mäntylä VNK, VNEUS, puh, 0295 160576 marko.mantyla@gov.fi

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Asiasanat Hoitaa	laajentuminen, Moldova UM
Tiedoksi	ALR, EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PLM, SM, STM, VM, VNK, YM
